

Makale tarihçesi: Alındı: 13 Temmuz 2020; Kabul edildi: 15 Ağustos 2020

DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v7i2.710>

Göç ve Bedel Bedenler | Osman Özarslan¹

Öz

Başlarda daha bereketli yerler, daha mamur diyarları aramak için bir yerden bir yere göç eden insanlar, sonra savaşlar, salgınlar, kıtlıklar sebebiyle bir yerden bir yere göç etmiş ya da göç ettirilmişlerdir. Modern insan da endüstriyel kapitalizmin kuruluşundan sonra, çitleme, salgınlar, savaşlar, devletlerin zenofobik politikaları, suçluları ve düşman sınıfları (gulaglar vb.) kolonilerde islah, konar geçer kavimleri meskun etme çabaları ya da ulus devletlerin inşası gibi meselelerden dolayı bir şekilde bir yerden başka yerlere göç etmiştir. 2000'li yıllarda, özellikle ABD'nin Irak'ı işgali, Suriye'de çıkan iç savaş, Taliban'ın Afgan halkı üzerindeki baskıları sonucu, Türkiye, göçmenler ve sığınmacılar için, Ortadoğu ve Avrupa arasında bir köprü haline geldi. Ortadoğu ahalisine ek olarak, Afrika'nın değişik ülkelerinde yaşanan etnik savaşlardan kaçanların Sina Yarımadası'nın değişik yerlerine yığılması sonucunda, bir şekilde müreffeh ülkelere iltica etmeye çalışan göçmenlerin/mültecilerin organları yolculuk bileti, vize ya da oturma kağıdı ile mukabele edilmeye başlandı. Ben bu çalışmada, özellikle 1960'lardan itibaren gelişen organ nakli teknolojisine eşlik grotesk tarihin, savaşlar, yoksulluk ve kolonyalizm üzerinden, insan bedeninin bizzat kendisinin bir değişim değeri haline gelişini anlatmayı deneyeceğim.

Anahtar kelimeler: Göç, göçmen oturma; göçün finansmanı; organ bağıışı; organ kaçakçılığı

ABSTRACT IN ENGLISH

Migration and Paying with Bodies

While previously humans moved from one place to another to find more fertile lands and more prosperous settlements, later they have migrated due to wars, epidemics and famines. Following the formation of industrial capitalism, the modern human has also migrated from one place to another owing to the reasons such as land enclosures, epidemics, wars, and the construction of nation states and their xenophobic policies, the efforts of the states in chastening the criminals and enemy classes (gulags etc.) in the colonies or in forcing nomadic tribes into the settled life and so on. In the 2000s, especially due to the developments such as the occupation of Iraq by the US, the Syrian civil war, and the Taliban's oppressive policies on Afghan people, for migrants and asylum seekers, Turkey has emerged as a bridge between Europe and the Middle East. In addition to Middle Eastern migrants, the emergent ethnic conflicts at various countries across African countries have made the Sinai peninsula the epicentre of transnational migrations. These migrants and refugees that seek a better life in more prosperous places were left with any option but to exchange their bodily organs with travel tickets, visas or residence permission documents. In this article, through the lenses of grotesque histories of war, poverty, and colonialism, I will examine the development of technologies of organ donation since the 1960s in order to show how human body itself has become an exchange value.

Keywords: Immigration; organ donation; right to settlement; asylum-seeking; organ trafficking.

¹ Dr. Osman Özarslan, Sosyal Antropolog, Türkiye. Email: osmanoarslan@gmail.com

Giriş

İnsanlar kimi zaman gönüllü kimi zaman da cebren ama genelde zor durumda olduklarında ama tarihin her döneminde, hep göç ettiler. Kıtık, salgınlar, ticaret, yeni koloniler bulma, savaşlar, macera, din, mezhep ve etnisite kavgalarının yol açtığı yersiz yurtsuzlaşmalar göçlerin en bilinen sebepleri oldu.

Endüstriyel kapitalizm ve ulus devletlerin inşaaı, emperyalist savaşlar ve bu savaşlara bağlı etnik, dinsel, sınıfsal savaşlar, modern insanı daha önce hiç olmadığı kadar çok sayıda ve daha önce olmadığı kadar uzağa göç etmek zorunda bıraktı.

Dolayısıyla insanlık ve göç ilişkisi pek çok bakımdan son derece katmanlı bir mesele. Bunun hukuki, siyasal, sosyal, iktisadi ve uluslararası ilişkiler ile ilgili tarafları var. Ne var ki günümüzde göç meselesinin, gelişmiş devletlerin yoksul üçüncü dünyayı kolonize etmesiyle, metropol devletlerin terörizmlerini üçüncü dünyaya ve gelişmemiş ülkelere ihraç etmesiyle, insan emeğinin pek çok biçimde sömürülmesiyle ve kolonileri yer yer deneysel laboratuvarlara dönüştürmesiyle yakından alakası var. Dolayısıyla, Afrika'nın değişik bölgelerinde, Güney Doğu Asya'da, Kafkaslar'da, Balkanlar'da, Ortadoğu'da ve Latin Amerika'da yaşayan yoksul insanlar, canları pahasına, daha güvenli, daha adil, daha müreffeh, daha sosyal gördükleri, gelişmiş (kabaca G-8 diyelim) ülkelere canlarını bile tehlikeye atarak, göç etmeye çalışıyorlar.

Göç ve göçmenlik,, sosyolojisi, kültürü, siyaseti ve iktisadı bir kenara, bir olgu olarak Türkiye popüler² kültürünün ve popülist siyasi tarihinin de bir parçası. Dolayısıyla, ben burada göçmenlik/sığınmacılık yolculuğunda, maceralarında, üzerinde çok konuşulmuş bilinen genel bir göçmenlik meselesi yerine, daha partiküler, zaman zaman duyulsa da çok bilinmeyen, bir konuya; göçmenler ve organ kaçakçılığı konusuna odaklanmaya çalışacağım. Zira, organ nakli teknolojilerinin grotesk tarihi ile yoksul göçmenlerin yolları mütemadiyen ve dünyanın pek çok göç yolculuğunda keşiliyor. Burayı açıklamak için öncelikle, organ nakli tarihinin grotesk tarihi dediğim, yasa ile yasa dışı arasındaki alacakaranlık kuşağında yer alan öznelere, mekanlara, koloniler ile metropol dünya arasındaki yeni sınıf ilişkilerine ve bu ilişkilere yaslanan tarihin biyo-politikasına bakacağım. Organ naklinin yasal ya da yasa dışı hale gelmesi, ulusal ve uluslararası pek çok öznenin, pek çok dini-siyasi çevrenin müdahalesi sonucunda gerçekleşiyor. Dolayısıyla, öncelikle, bir insanı, bir başka insanın organını satın almaya, çalmaya, gasp etmeye "zorlayan" devlet politikalarını, dini yaklaşımları, etik anlayışları bir bütün olarak bunun arkasındaki biyo-

² Türkiye, tarihi boyunca bir bakıma göçmen ülkesi. Geç Osmanlı'dan başlayarak, Erken Cumhuriyet ve 1950'lerde de yer yer devam eden göçler... 1980'lerde, Bulgaristan'dan gelen Türkler, 1990'larda Körfez savaşı, 2000'lerde Irak işgali ve 2010'lardan itibaren de Suriyeli göçmenler/sığınmacılar

politikayı anlatmayı deneyeceğim. Burada tıbbi mecburiyetler, onların önünü (genelde) kesen dinsel önyargılar ve bir yandan bu ikisini uzlaştırmaya diğer yandan, insan bedeninin haysiyetini korumaya çalışan sosyal politika etiğinin her zaman işleri kolaylaştırmadığını hatta zaman zaman, bekleme listelerinde 'çürüyen' insanların, devlet sisteminden çıkıp şanslarını grotesk tarihin içinde aramalarına odaklanacağım.

Akabinde bir yandan neo-liberal dönüşümü ve bu dönüşümün alamet-i farikası olarak biyo-politikadan biyo-kapitalizme geçişin tarihini anlatırken, diğer yandan da bu dönüşümün sosyal devletlerin tasfiyesi, sermayenin sınırsız dolaşımı gibi bilinen argümanlarla sınırlı olmadığı, bu dönüşümle birlikte insan bedeninin de bir üretim ünitesi, bir hammadde deposu ve bir bütün olarak bizzat beden kendisinin bir değişim değeri haline geldiğini anlatmaya çalışacağım.

Son olarak, organ naklinin grotesk tarihi bu tarihin bir cüzü olarak kolonci biyo-kapitalizmin, yoksul dünyadaki çıplak hayata dönüşmüş (Agamben, 1998) bedenleri, onların çıktığı umut yolculuklarında, nasıl bedel haline getirdiklerini, beden bu bedel aracılığı ile nasıl değişim değerine dönüştüğünü anlatmaya çalışacağım.

Organların Alacakaranlığı

Organ nakli, 1960'larda, daha önceden bulunmuş olan iki tıbbi makine (solunum ve suni kalp cihazı) yardımı ile insanın bir süre daha hayatta tutulabilmesinin sonucu olarak hızla gelişti (Lock, 1996, 1999, 2002). Beyin ölümü tanısı ile, 'canlı' bedenden, henüz tükenmeye başlamamış majör organlar (kalp, ciğer, böbrek vb..) alınarak başkalarına nakledilmeye başladı (Lock, 1999, 2002; Sanal, 2011)

Türkiye'de ve dünyada, devletler organ bağışını ve naklini desteklediler (Budiani, 2007; Crowley-Matoka&Lock, 2006; Marshall&Daar1998; Das, 2000; Hamdy, 2012; Sanal, 2012; Fox&Swazey 1978, 1992). 1990'larda, organ nakli, ABD'den başlayarak, dünyanın kimi yerlerinde *hayat armağan etmek* olarak tanımlandı ve çoğunlukla devlet politikası haline geldi (Shimazano, 2008; Sminoff&Chillag, 1999; Simmons&Simmons, 2004; Simpson, 2004). Bu yaklaşımın benzeri, Türkiye'de ve dünyada sağlık bakanlıklarının organ kampanyalarında kullanıldı. Hatta, beyin ölümü gerçekleşen yakınlarının organlarını bağışlayan aileler ve onların kayıpları bu yeni sistemin gazileri/şehitleri olarak modern teolojideki yerlerini aldılar (Lock, 2002; Crowley-Matoka&Lock, 2006). Beyin ölümü sonrası organlarını bağışlanan mevtaların hikayeleri ile, onların sayesinde iyileşen insanların yeni bedenlerinin ve yeni organlarının hikayeleri birbirine karıştı... Geçtiğimiz yıllarda Diyanet Başkanı olan Mehmet Görmez, organ bağışını "*candan cana en büyük sadaka*" olarak tanımladı (Diyanet TV, 2015).

Devletler, ellerindeki bütün kurumlarla, organ bağışını genişletmek ve kolaylaştırmak için girişimlerde bulunuyorlar ama bir türlü istedikleri noktaya gelemiyorlar (Hamdy, 2012; Sanal, 2012; Lock, 2002). Çünkü, kültür

ve toplum alanında işler, hukuk ve tıp alanındaki kadar pürüzsüz değil (Hamdy, 2012; Sanal, 2012; Lock, 2002). Kadavradan ve canlıdan nakil ile temin edilen organlar, dünya çapındaki bekleme listelerinin yaklaşık %10'unu anca karşılayabiliyor³, bekleme listelerindekilerden %10'u ölüyor, kalan yaklaşık %80'lik kesim bekleme devam ediyor. Bu bekleyişin, ağırlı, masraflı, akrabalık ilişkilerini yıpratın, insanı canından bezdiren bir bekleyiş olduğunu söylemeye gerek bile yok (Hamdy, 2012; Sanal, 2012; Fox&Swazey, 1978; Gordon, 2001a/2001b; Hamdy, 2008b)

Peki organlar neden bağışlanmıyor? Ya da devletin istediği ve izin verdiği şeyi, vatandaş neden istemiyor, izin vermiyor. Öncelikle, şehir efsaneleri ile popülist tarikatların tuhaf içtihatları (Hamdy, 2012, 2008a; Sanal, 2012; Özarlan, 2019), karşılıklı olarak birbirini besliyor; Müslüman dünyanın dışında, örneğin Japonlar, tanımadıkları insanlardan organ almayı ödenmeyecek bir borcun altına girme, batının bir başka kültürel tecavüzü ve beyin ölümü tanısının, inandıkları Şintoizm dininin animizmine çok da uyumlu olmadığını düşünüyorlar (Lock, 2002; Lock&Honde 1991; Ohunuki-Tierney, 1997, Hardacre, 1994)

Tarihsel arka plan bir diğer mesele; örneğin, Nazi mirasından dolayı, Almanya'da tıp her zaman temkinle yaklaşılın bir alan, ki 1990'larda kadavraların farmakoloji firmalarına ve sürüş testi yapan firmalara deney amaçlı satıldığı/kiralandığı bilgisi bu bagajı patlattı ve büyük bir skandala dönüştürdü (Hogle, 1995, 1996, 1999).

Etnik azınlıkların, tarihsel tecrübelerinden edindikleri "önyargıları" organ bağışının önündeki bir diğer engel, örneğin Amerika'da organ bağış yapanlar arasında, siyahiler ve Latinler en aşağı sıralarda yer alıyorlar. Zira, (bu kanaat Türkiye'de de oldukça yaygındır) eğer organlarını bağışlarsa, beyin ölümü tanısının⁴ istismar edici bir şekilde kullanılacağını ve belki yaşama şansları varken, öldürülüp, organlarının bir 'beyaz'a aktarılacağını düşünüyorlar (Navaneethan&Singh, 2006; Rodrigue vd. 2006; Brown vd, 2010; Reid vd, 2004; OPTN, 2011)

Tarihi, kültürel, dinsel, sosyal bariyerlerin dışında, insanları bekleme listelerinden çıkıp kendi çözümünü bulmaya iten başka nedenler de var. Bunların en başında, aslında gene devlet politikaları geliyor; Avrupa ve ABD'de resmi olarak ameliyat olmak son derece pahalı. Eğer sigorta

³ Bu rakamların ortalama olduğunu unutmamak lazım. Oranlar ülkeden ülkeye değişiyor, İspanya'da ve Belçika'da canlı ve kadavra nakil oranları %30'un üzerine çıkarken, Türkiye'de %2, Romanya'da %0,5 civarlarında.

⁴ Günümüzde halen geçerli olan 'Beyin Ölümü' tanısına en yakın tanım 1959 yılında Moularet ve Goulon tarafından coma de passe (Geri dönüşü olmayan yol ya da, koma ötesi) olarak yapılmıştır. Sonrasında, 1968 yılında, Harvard AdHoc Commite'nin 12 kişilik üyesi Beyin Ölümü'nü coma de passe tanımından yola çıkarak günümüzde kullanıldığı haline getirmişlerdir. Kişinin ventilasyon ve kardiyolojik makinelere bağlı olarak 'yaşadığı', ama beyin kökü sapının, tamir edilemez ve geri döndürülemez biçimde hasar gördüğü hastalar için kullanılan bu tanım, günümüzde tıp etiği alanında en çok tartışılan başlıklardan birisidir. Zira kişi tıbbi olarak ölü, toplumsal ve kültürel olarak canlıdır... (Özarlan, 2019)

sisteminin içinde değilseniz, bu masrafı karşılamanız zor (Sharp, 2001; Hamdy, 2008b; Scheper-Hughes, 2000, 2003a, 2003b). İsrail, yakın zamana kadar, vatandaşlarını başka ülkelerde daha ucuza organ bulmaya ve daha ucuza organ nakli olmaya teşvik edip, bu ameliyatları devlet olarak fonluyordu (Scheper-Hughes, 2011).

Ameliyatın finansmanı çözülsün bile, organı yasal olarak bekleme listesinde beklemek, diyalize bağlı olarak “kalitesiz” bir hayat sürmek, her an ölümle burun buruna, bir kadavradan gelecek kalbi, retinayı ya da karaciğeri beklemenin bedensel ve ruhsal yükünü taşımak da kolay değil (Sanal, 2012, Hamdy, 2012).

Ve tabii bir de kadavradan alınan ile canlıdan alınan organın arasındaki “kalite” farkı insanları ‘taze’ organ arayışına itiyor. Canlıdan alınan organlara tıbbi olarak ‘fresh’ deniyor ve nakledilen bedende ortalama 22 yıl tutunurken, kadavradan alınan organlar ortalama 8 yıl tutunuyor bedende (Sharp, 2000). Elbette, organın işlevini yerine getirmesi, perhizler, kullanılan ilaçlar bir bütün olarak yaşam kalitesi nakledilen organın canlıdan mı yoksa kadavradan mı alındığına göre değişiyor (Scheper-Hughes, 2005).

Bu durum da ister istemez, dünya nüfusunu, bu nüfusun sosyal-sınıfsal-kültürel yapısını bir kez de organ alanlar ve verenler olarak ikiye bölüyor, dünyanın bölgelerini organ kuşakları üzerinden yeniden tanımlıyor. Amerikalılar, Kanadalılar daha çok, Latin Amerika’da organ safarisi ve turizmi yaparken, İsrail, Katar, Suudi Arabistan gibi zengin Orta Doğu ülkeleri, Gürcistan, Türkiye, Suriye, Irak, Bosna, Kosova, Güney Afrika gibi yerlerde; Japonya, Güney Kore gibi zengin Uzak Asya’da, Güney Doğu Asya, Çin, Hindistan, Taylan’da organ turizmi ve safarisi yapıyor... (Scheper-Hughes, 1996,2000, 2001, 2002, 2003a, 2003b, 2008; Tober, 2007; Sharp, 2000, 2006b, Shimazono, 2008; Cohen, 1999; Sanal, 2004; İkels, 1997a, 1997b, 2012; Joralemon, 1995, 2000, 2001, 2002)

Yani organ bedende mi kalacak, satılacak mı, değişilecek mi, değişimi mafya mı devlet mi yapacak, din ve etik buna cevaz verecek mi, tüm bunlar çözülsün bile aile mevtanın kadavra haline gelmesine izin verecek mi? Bu problemlerin tamamı, aslında tıbbi gibi görünen basit bir meseleyi son derece karmaşık, kültürel, dinsel, hukuki, ailevi ve mafyatik bir hale dönüştürerek, organları, onları alanları ve satanları, grotesk bir tarihin örneği haline getiriyor.

Neo-Liberalizm, Biyo-Kapitalizm ve Değişim Değeri Olarak Beden

Bu tarihi grotesk hale getiren, organları alacakaranlık kuşağında bırakan şey, yalnızca burada faaliyet gösteren aktörlerin tekinsizliği ya da konunun hayat memmat meselesi olması değil, bunun ötesinde burada hukuk ve hukuksuzluğun birbirinin içine geçtiği bir alan var⁵, burada, insan bedeni

⁵ Biyo-kapitalizm ve organlar bahsinde, hukuk ve hukuksuzluk çok muğlak alanlar. Örneğin, Türkiye’de devlet organ kaçakçılığı olmaması için elinden geleni yapıyor, ama bu

devlet hukuku, piyasa hukuku ya da mafya hukuk(suzluğ)u aracılığıyla, kendi kutsallığından soyunup, iktidarın, piyasanın ve karanlık dünyanın brokerlarının denetimine ya da müdahalesine açık hale geliyor ki, buradan itibaren, biyo-politikanın sınırlarından, biyo-kapitalizmin alanına girmiş oluyoruz...

Biyo kapitalizm dediğimiz şey 1970'lerde, gen diziliminin dijital yazılımlara kopyalanması ile elde edilen matrislerin bilişim teknolojilerine uyarlanması ile başladı (Fumagalli&Lucarelli, 2012). Sonrasında, ziraat alanında gen çalışmaları ile devam etti. 1980'lere gelindiğinde, biyo-kapitalizm özellikle zirai alanda belirli bir hukuki bağlam edinmişti ve ABD merkezli spekülasyon sermaye kendisini giderek daha biyolojik hale getiriyordu (Fumagalli&Morini, 2010). Bu biyolojikleşme, Stanford Üniversitesi'nde temelleri atılan, üniversite teknokentleri ile *venture sermayenin* evliliği ile yeni bir boyuta taşındı (Rajan, 2012a). 1990'lara geldiğinde ise 2000'lerin başında çokça tartışılan, klonlama, gen haritası, kök hücre, sperm bankaları, ölümsüzlük çalışmaları, ekstrem uzuv ve yüz nakillerinin temelleri çoktan atılmıştı... (Davison, 2015; Cooper, 2008; Cooper&Waldby, 2014; Fumagalli&Lucarelli, 2007, Rajan, 2012a, 2012b)

Biyo-kapitalizm gelişirken, bu gelişmelere epey geriden de olsa, biyo-etik tartışmaları da eşlik etti. 1970'lerde kan ve organ nakli gelişirken, Titmus'un (1972) ortaya attığı, özellikle kan ve üretilebilir vücut sıvılarını, meta değil Mauss'un 'hediye' nosyonu formunda (Mauss, 1967) tutma önerisi, İngiltere'den başlayarak dünyanın pek çok yerinde ve Türkiye'de hayata geçirildi. Ama bir bütün olarak baktığımızda, biyo-etik tartışmaları bir yana, devletlerin ve şirketlerin biyo-etik karneleri kırıklarla dolu. Zira, etik tıp herşeyden önce pahalı ki bu yüzden Afrika büyükçe bir laboratuvara dönüştürülmüş durumda (McNally, 2016), AIDS hastalarının kaderlerine terk edilmesi (Biehl, 2005) de gene buradaki maliyetin bir sonucu...Etik tıbbın maliyetinin ötesinde, yukarıda bahsedilen bariyerlerden dolayı, vücut kimi sıvıları tekrar tekrar üretebilse de organları (henüz) üretemediğinden dolayı, arz-talep dengesi organ 'piyasasında' bir türlü dengeye oturmuyor. Bu yüzden, kavgaların şirketlere denek olarak satılması, mevtaların yakınlarından izinsiz bir şekilde organlarının satılması/gasp edilmesine ilişkin pek çok haberi dünyanın değişik yerlerinden okuduk okumaya da devam ediyoruz (Hamdy, 2012, Sanal, 2012).

---

kaçakçılığı, Türkiye'de yapmayı gene de başaran üstelik global bir ticaret olarak yapmayı başaranlar var; İtalya'ya göçmeye çalışan yoksul bir Gürcü, İsraili birhasta, Türk bir doktor ve İstanbul'da eğer olmazsa, Ukrayna ya da Bosna'da merdiven altı bir hastane... Çin'de organ satışı devlet politikası... Ama burada da organın nasıl edinildiği belli değil, piyasanın dili ile konuşursak büyük bir kayıt dışılık var özellikle Çin'de, mahkumlar, nüfus planlamasına uymayan çocuklar, göçmenler, Uygurlar, organ tarlası olarak kullanılabilir. Dolayısıyla, organ ticareti/gaspı belki de dünyanın en global ticaretlerinden birisi olarak, biyo-kapitalizmin göçmenleri, yoksulları için içine kattığı en karanlık operasyonlardan birisidir.

Mısır, İran, İsrail, Almanya, Güney Afrika gibi gelişmiş-gelişmemiş ülkeler, hasta ve ölüm etiğine aykırı pek çok skandala imza attılar (Scheper-Hughes, 2003b, Sanal 2012, Hamdy, 2012), Hindistan ve Güney Doğu Asya'da organ satışı devlet denetiminde kurumsallaştı (Cohen 1999), bu işe aracılık eden brookerlar var; Çin ise mahkumları ve muhalifleri infaz ediyor ve sonrasında da organlarını, hastanelerde satıyor (Gutmann&Matas, 2016). İŞİD'in esirlerinin organlarını gasp edip belirli bir meblağ karşılığı sattığı bir hastanesi olduğu biliniyor; Balkanlar'ın Sırbistan, Karadağ gibi yarı mafyatik patriyarkal devletlerinin de benzer uygulamaları var (OSCE, 2013)... Muhalifler, yoksullar, suçlular, rejim karşıtları ve en çok da göçmenler biyo-kapitalizmin yasal ya da yasa dışı ağlarına takılıyor, organları cebren ya da "gönüllü" olarak alınıyor. Dolayısıyla, biyo-kapitalizm dediğimiz, insan bedenine karşı koloniyal müdahillik, yani tıbbi kapitalizmin gelişimine eşdeğer bir biyo-etikğin gelişmemiş olması, Melinda Cooper'ın deyimiyle "*insan doğasının sınırlarının tahriş olması*" na yol açtı(2008:9).

Kapitalizme yönelik eleştiriler boyunca, sistem ve iktidarın bedene karşı yaptırımları temelde iki biçimde eleştirildi. Bunlardan ilki Marks'ın kapitalizmin bedenin emeğini sömürerek onu kendisine yabancılaştırırken, yani canlı emeği metanın üzerinde somutlaştırıp, cansız emeğe dönüştürürken, işçinin kendisine ve doğaya yabancılaşmasına yol açmış; kendisi de artı-değer birikimi üzerinden, zenginleşmiştir (Marks, 1993, 2000, 2015; Marks&Engels, 1994)... Foucault (1977, 1980, 1992, 2003a, 2003b, 2005, 2013) ise, bedeni iktidarın denetleme ve gözetleme düzenekleri aracılığıyla kontrol altında tutulan ama bunun ötesinde, bizzat iktidarın mantığına bürünerek, iktidar üretmeye başlayan biyo-politik bir ünite olarak görmüş ve göstermeye çalışmıştır. Öte yandan, biyo-kapitalizm ile birlikte, bedene ilişkin sınırların, piyasa ve hukuk(suzluk)un lehine böylesine ilga edilmesi sonucunda, beden, klasik kapitalist dönemdeki anlamlarıyla, artı-değer ve iktidar üretim merkezi olmanın ötesinde; meta üreten (sperm, kan, kök hücre, ilik vb..) kiralanan (taşıyıcı annelik) hammadde rezervi olarak (organ nakli) bizzat kendisi değişim değeri halinde olan ve aynı zamanda bunların tümüne kendisi de müşteri (kol ve yüz nakli, sperm ve yumurta alıcılığı, organ nakli, liposuction... vb.) olabilen dis-ütopik bir birime dönüşmüştür (Cooper, 2008; Cooper&Waldby, 2014; Rajan, 2012a; Rajan 2012b)

Bedel Beden: Fidyeye, Bilet, Geçiş, Oturum

Burada daha uzun, daha kaliteli, daha ağrısız bir yaşama ilişkin ütopyanın, dis-ütopyaya dönüşmesi elbette Rabinow'un (1996) biyo-sosyallik dediği şeyle ilgili; birisi için iyi olan diğeri için yıkım olabiliyor. Burada belirleyici olan şey, 'verici' organa erişim biçimi. Ki mütemadiyen altını çizdiğimiz üzere, bu mesele yalnızca vatandaş ile organ mafyası arasındaki bir gerilim değil, daha ötesinde, devlet ve kültür (Japonya) devlet ve muhalefet (Çin) devlet ve din (Mısır) gibi pek çok gerilimden oluşan fay

hatları var. Dolayısıyla, devletler bu sorunu çözmek için pek çok biçimde müdahil oluyorlar, Avrupa'nın *presumed consent*'i⁶, Türkiye'nin kısmi *presumed consent*'i, İspanya'nın zor alımı vb... Daha önce de dediğimiz gibi, resmi uygulamalar organ arzı ile talebi arasındaki açığı kapatmaya yetmiyor, dolayısıyla, iş dönüp dolaşır bir şekilde, zor durumda olan, yoksul insanların organlarının, "gönüllü" ya da cebren alınma⁷ geliyor.

Nancy Schepper Hues'in *rotten trade* dediği bu alışveriş ya da müsadere işleminin mağdurları elbette ki dünyanın yoksulları. Kimi zaman borçlarını ödemek için, kimi zaman küçük bir iş kurmak için kimi zaman, çocuklarının çeyizini düzmek için kimi zaman da göçmenlik macerasını finanse edebilmek, oturum ve vize alabilmek için organlarını satıyorlar, satmaya çalışıyorlar, kaçırılıyorlar fidye yerine organları alınıyor ya da bedenleri toptan gasp ediliyor (InfoMigrants, 2019).

Geçtiğimiz yıllarda Yunanistan'da, eski Dışişleri Bakanı Kotzias'ın 8çabalarıyla ortaya çıkartılan ve pek çok üst düzey Yunanistan hariciye yetkilisinin görevden atılmasına ve tutuklanmasına sebep olan skandal bunlardan birisi (Polizoidou, 2018). Kotzias'ın gazetelerde verdiği demeçler ve kimi konuşmalarına göre, 2018 yılı itibariyle Yunan dışişleri yetkililerinin insan ve organ kaçakçılığına dahil olduğu 93 dosya savcılıklara gönderildi. Kotzias ayrıca şunları dedi:

Reşit olmayan ve refakatçisi olmayan çocuklara verilen vize ne anlama geliyor biliyor musunuz? Organ kaçakçılığı...Organ kaçakçılığına ilişkin soruşturma devam ediyor, birkaç hayat kurtarmış olduğum için öldükten sonra mezarımda rahat uyuyacağım, şimdye kadar savcılığa 93 dosya gönderdik, basın bunları yazmadı; İstanbul'da 14 aylık bebeğe (refakatçisi olmadan, b.n.) vize veren kişi yalnızca suçlu değil, aynı zamanda bir haindir...(Polizoidou, 2018).

⁶ İsviçre, İspanya gibi organ bağışısı ve naklinde başarılı olan ülkelerin uyguladığı *presumed consent*/varsayılmış müsaade sisteminde; vatandaş eğer özel olarak organını bağışlamak istemediğini beyan etmemişse organını bağışlamış sayılıyor. Hayattayken organını bağışladığını bildirdiğinde de sigorta ve sağlık sisteminin içinde daha pahalı bir şekilde yer alıyor. Türkiye'de ise, kişinin hayatta iken organını bağışlayıp bağışlamamasının aslında bir önemi yok, herkesin organını bağışladığı varsayılıyor ama bağışın gerçekleşmesi, yakın akrabaların da rıza vermesine bağlı.

⁷ İngilizce literatürde, organ bağışısı için organ donation denilse de, organ 'alımı' için organ harvesting (organ hasadı) terimi de kullanılıyor. Lesley Sharp (2006), Kilgour & Matas & Gutmann (2016) gibi akademisyen/araştırmacıların harvest/hasat terimi ve anlayışı üzerinden, organ bağışısı ve organa erişim süreçlerine yapmış oldukları eleştiriler sonucu, harvest terimi yerini procurment (edinim) terimine bırakıyormuş gibi görünüyor.

⁸ Bu haberin Yunancası şuradan; <https://www.iefimerida.gr/news/459844/kotzias-pigaston-eisaggelea-diplomates-edinan-viza-se-asynodeyta-paidia> Erişim Tarihi? aynı haberin İngilizce'ye çevrilmiş haline de şuradan erişilebilir: <https://www.gatestoneinstitute.org/13346/greece-organ-trafficking> Erişim Tarihi?

Bakanın bu açıklamalarından sonra, konu üzerine yazan *Kathimerini* gazetesine göre Yunanistan'a kanunsuz yollarla getirilen 3 Binden fazla ailesiz çocuk var ve bu rakam *Birleşmiş Milletler'in 2016* raporuna (Birleşmiş Milletler, 2016) göre 2014-2015 yılları arasında Avrupa genelinde 10 Bin dünya genelinde de 100 Bin civarında çocuk ailelerinden kopmuş bir şekilde sığınmacı ya da göçmen olabilmek için seyahat etti ya da ediyor. Ki bu çocukların tamamı, organ ticareti, sex köleliği, uyuşturucu kaçakçılığı gibi işler yapan kriminal çetelerin potansiyel hedefleri durumunda.

Çatışma bölgelerinden ve çatışmalardan kaçmaya çalışan insanlar elbette organ kaçakçılığının en kolay hedeflerindedir. Suriye Adli Tıp Kurumu'nun başındaki Dr. Nafael'e göre, 2014-15 yıllarında, Suriye'de 20 Bin civarında gayri meşru organ nakli yapıldığı düşünülüyor. Bu nakillerin, rejimin kontrolünün dışındaki bölgelerde, gerçekleştirildiği ve organ teminin, Türkiye, Lübnan gibi kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacı/mültecilerden edinildiğini iddia ediyor (Future for Advanced Research and Studies, 2016⁹).

Öte yandan, Suriye'de Dr Nafael'in bahsettiği çetelerden başka, bir organizasyon daha var; Arap ve Uluslararası çeteler ile birlikte kornea kaçakçılığında yoğunlaşmış olan bu çetenin gasp ettiği ya da çaldığı kornealar, Avrupa'ya ve Asya'ya ihraç ediliyor (Future for Advanced Research and Studies, 2016).

Suriye gibi, çatışmaların ve göçmenliğin/sığınmacılığın, yersiz yurtsuzlaşmanın çok yaygınlaştığı Irak'ta da özellikle mülteci ve sığınma kamplarında, Avrupa'ya geçişin temini, bilet parası hatta yer yer Avrupa'da oturma/sığınmacılık vaadiyle organların (ç)alınması oldukça yaygın (Future for Advanced Research and Studies, 2016).

Arab Weekly'nin yaptığı haberde, kendi böbreğini satan Muhammed'in hikayesi şu şekilde: Muhammed böbreğini satmak üzere, Bağdad'dan Süleymaniye'ye gider; zira ailesi ve dokuz kardeşi maddi olarak son derece zor bir durumdadır ve Muhammed onları desteklemek istemektedir; organını satmaktan başka bir umudu kalmadığını söyleyen Muhammed, Süleymaniye'de 6 Bin dolara organını satmak üzere anlaşır fakat nakil işleminden sonra kendisine 1250 dolar verilir. Bu paranın da bir kısmını ameliyat sonrası tedavi masraflarına harcar, kalan parayla da ailenin borçlarının bir kısmını öder ve elinde hiçbir şeyi kalmaz... (Omar, 2019).

Oumayma Omar'ın yapmış olduğu bu habere göre, binlerce Iraklı Muhammed'in düşündüklerini düşünmekte, yaptıklarını yapmakta ve benzer şeyler yaşamaktadır, zira Dünya Bankası istatistiklerine göre, Irak nüfusunun %22.5'i yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır (Omar, 2019).

⁹ Future for Advanced Research&Studies. futureae.com. Haziran 2020 tarihinde ziyaret edildi. <https://futureuae.com/m/Mainpage/Item/2309/why-rates--of-human-organ-trafficking-are-on-the-rise-in-the-middle-east>

Bir başka örnekte İhsan Salam, organını satmak için Erbil'i tercih etmiştir. Zira burada, organ brokerları daha iyi para veriyor olmaları bir yana (her böbrek için 15 Bin dolar) organı satmak da daha kolaydır, varsa kişinin eşi dışında kimsenin iznine ihtiyaç yoktur(Omar, 2019).

Savaş bölgelerinde organ kaçakçılığı, göçmenler ve yurtsuz insanlar kadar, savaşa rağmen orada tutunmaya çalışan ahalinin de meselesi. IŞİD'in, ele geçirdiği bölgelerde her türden insanın (kadın, erkek, çocuk, göçmen, sığınması, muhalif, yerel halk vb.) organlarını terörist faaliyetlerinin finansmanı için kullandığı bilinen ve AB, BM raporlarında sıklıkla yer alan bir başka mesele (Scheper-Hughes, 2017; Future for Advanced Research and Studies, 2016).

IŞİD'in yükselişine kadar, Nancy Scheper Hues'in *rotten trade*¹⁰(2003b)dediği şekliyle zaten gayri meşru işler yapan çetelerin (kadın, çocuk, silah, uyuşturucu kaçakçılığı vb. yapan) yaptıkları işe bir başlık daha eklemesi şeklinde oldu; bundan başka, kimi münferit olaylar ve Antalya'da¹¹ olduğu gibi, sistemdeki boşlukları bilen ve istismar eden kimi yarı mafyatik işler de oldu (Özarlan, 2019). Fakat, IŞİD'in yükselişi ile birlikte, organ ticareti yeni bir form kazandı, dahası kurumsallaştı. Her şeyden önce, IŞİD elindeki rehinelere, esirleri, muhalifleri hatta yer yer işgal ettiği bölgenin ahalisini, organ tarlası olarak gördü ve kullandı (Scheper-Hughes, 2017; Future for Advanced Research and Studies, 2016). Yine ele geçirdiği bölgelerdeki hastaneleri, petrol gelirlerinden elde ettiği gelirle modernize edip, birkaç bölgede organ nakil hastaneleri kurdu. Ele geçirilmiş bölgelerdeki, doktorları kendisiyle işbirliği yapmaya zorladı ve bunu da çoğunlukla başardı. (Scheper-Hughes, 2017; Future for Advanced Research and Studies, 2016)

IŞİD, 2015'ten sonra, koalisyon güçlerinin kendisine ağır kayıplar verdirmesinin ve elindeki petrol gelirlerini kaybetmesinin ardından, organ ticaretine daha çok önem vermeye başladı. Irak'ın Birleşmiş Milletler Büyükelçisi Muhammed Ali Hekim'in 18 Şubat 2015'te yapmış olduğu konuşmaya göre, IŞİD, organ kaçakçılığını önemli bir gelir kaynağı olarak görüyor.

Organ ve insan kaçakçılığının terörü finanse etmesinde, IŞİD yalnız değil; Lübnan'ın Bekaa Vadisindeki pek çok para-militer savaş ağası da IŞİD'e benzer işler yapıyorlar. Lübnan mafyası, uzun yıllardır çeşitli terörist

¹⁰ Rotten Trade kavramını Türkçeye gayri meşru ticaret olarak çevirebiliriz.

¹¹ 2009 Yılında, Antalya polisi tarafından açığa çıkartılan organ kaçakçılığı çetesi olayıdır. Önce kendi organını satan sonra bu işi karlı görüp, İzmir'de okuyan kayını yanına getirip Antalya'da üzeri pansiyon altı, restoran olan bir işletme kiralayan çete lideri; kimi özel hastane yetkililerini de rüşvet vererek çeteye dahil etmiş; organ arayanlar ile organ satanları birbirleriyle buluşturup komisyon almış, çete üyesi olan hastane yetkilileri aracılığı ile 'alıcı ve vericilerin' etik komitelerden geçişini kolaylaştırmışlardır. 2009 Yılından beri yargulamalar sürmekte olup davadan tutuklu kimse kalmamış olmasına rağmen, 'alıcı ve verici' olmaktan yargılanan pek çok insan, yargılama sürecinde hayatını kaybetmiştir.

grupların faaliyet alanı olan, Beka vadisi ve ülkenin kuzeyine konuşlanmış durumda. Pek çok sebepten dolayı, dünyanın her tarafından gençler buradaki gruplara katılmaya geliyorlar ve bu gençler çatışmalardan dolayı, kolaylıkla ölüyorlar ya da yararlanıyorlar, böylelikle bu çatışma alanı, organ trafiğinin önemli hammadde rezervlerinden birisi haline gelmiş oluyor (Future for Advanced Research and Studies, 2016).

Savaşların, iç savaşların ve etnik çatışmaların anavatanı olan Afrika, bu savaşlardan dolayı göçmen ya da sığınmacı olmaya çalışan insanların organlarının en fazla istismar edildiği bölgelerin başında geliyor. Örneğin, Kuzey Afrika'daki organ kaçakçılığını büyük oranda, Cebelitarık Boğazı'nı merkez edinmiş ama Fas, Tunus ve Cezayir'de de üslenmiş, başında bir üniversite profesörü bulunan Fas mafyası yönetiyor (Meshelemiah & Lynch,2019:231-232).

Bu insanların, daha barışçıl, daha güvenli, daha müreffeh topraklara göç etmek için giriştiği mücadeleleri anlatan İtalyan yazar Franca Porciani'nin kitabının başlığı *Live To Los(Kaybetmek İçin Yaşa)* aslında, her şeyi özetliyor. Zira, göçmenlik ve sığınmacılık yolculuğunda onları, yalnızca sınırlar, devriyeler, pasaport(suzluk), vize(sizlik) gibi resmi prosedürler, denizler, okyanuslar, nehirler, soğuk sıcak gibi coğrafi ve doğal sorunlar değil; belki bunların hepsinden daha tehlikeli olan; bedenlerini gasp etmeye resmi yetkililer ve bunların karanlık taraftaki işbirlikçileri olan fidyeciler, dolandırıcılar, merdivenaltı hastaneler ve bunların personeli ve organ mafyası bekliyor...Bu yoksul ve yurtsuz insanlar, eğer ölmeden kendilerini Avrupa'ya atabilirlerse, genellikle, ya yakınlarını ya da organlarını çoktan kaybetmiş oluyorlar (InfoMigrants, 2019)

Sonuç

Sonuç olarak, organ nakli teknolojisi 20. Yüzyılın ortasından beri hayatımızda ve her geçen gün gelişerek büyümeye, daha kaliteli ve uzun bir hayat vaat etmeye devam ediyor. Ne var ki, bu iddialı teknoloji, dinsel önyargılar, etnik endişeler, sağlık bakanlıklarını zorlayan kültürel kodlar ve şehir efsanelerinden dolayı, organ bekleyenlere yeterince organ temin edemiyor.

Bundan dolayı insanlar, özellikle zengin uluslara mensup insanlar, kendi çözümlerini kendileri geliştirmeye çalışıyorlar. Bu çözüm arayışında tek mesele, sosyo-kültürel bariyerlerin organa erişmeyi zorlaştırması ya da bekleme listelerinin ağırlı ve yıpratıcı süreçleri değil; bundan başka, tıbbi bir gerçeklik olarak, kadavradan alınan organ ile canlı bedenden alınan 'taze' organın bedende tutunma ve işğirme kalitesi aynı değil¹².

¹² Kadavradan alınan organ ile canlıdan alınan organın bedende tutunma süresi üzerine net bir istatistik yok, değişik kaynaklarda değişik rakamlar veriliyor. Burada kullanılan rakamlar da bu ortalamaların ortalamalarından alınmıştır. Öte yandan, canlıdan organ alınımının, kadavradan organ alınımına göre hukuken kolay, tıbbi olarak uzun ömürlü ve toplumsal olarak daha kabul edilebilir bir şey olduğu neredeyse tartışma götürmez gerçeklerdir. Öte yandan,

Bu noktada, toparlamak için, yazının en başındaki referansa, Agamben'in (1998), *homo sacer* referansına dönersek; göçmen günümüz toplumunun en bilinen *homo sacer* figürüdür. Zira o bir yandan dünyanın kapitalist dönüşümünden başlayan ve neo-liberalist politikalarla doruğa varan başkalaşımından dolayı, yalnızca göç yolunda ya da göç ettiği yerde değil, kendi vatanında da yersiz yurtsuzlaştırılarak toplumun dışına atılmıştır. Onun yoksulluğu, cinsiyeti, vatansızlığı, rengi onu herhangi bir kutsalın içinde tanımlamaya ve dolayısıyla (vatanı, sınıfı, ailesi için) kurban olmaya/edilmeye bile değmeyecek kadar bile değersiz hale getirir. Dolayısıyla, Agamben'in (1998) ayrımı ile devam edersek, o toplumsal hayatı imleyen ve güncel olarak vatandaş(lık) diyebileceğimiz *bios* kategorisinde değil, doğa, hayvan ve inorganik hayatı imleyen *zoe* kategorisinde tasnif edilir. Zira onun, gene Agamben'in deyimiyile, *çıplak hayatından* (1998) başka bir varlığı yoktur ama bu varlık da, neoliberal politikalar, yoksulluk, sınıfsal ve cinsel farklılıklar gibi nedenlerden ötürü sürekli müzakere edilmekte, sıklıkla da 'gönüllü' ya da cebri olarak gasp edilmektedir.

Günümüzde göç tersine çevrilmiş bir koloni hareketliliği gibidir. Afrika'dan, Ortadoğu'dan, Latin Amerika'dan, Balkanlar'dan müreffeh ülkelere doğru yola çıkan insanlar, yolları üzerinde emeklerini, bedenlerini, rahimlerini, cinsel kimliklerini, çocuklarını, organlarını kolonize etmek için bekleyen bir medeniyet, onun müreffeh insanları ve bu insanların değişik aracılı (beyaz kadın tüccarları, çocuk tacirleri, organ brookerları, insan tacirleri vb...) ile karşılaşılıyorlar. Bu karşılaşmalar aslında medeni, müreffeh, muassır ülkelerin, yoksul göçmenlerle bir müzakeresi gibi, ve bu müzakere çoğunlukla, yoksul göçmenlerin bedeninin, müreffeh dünyaya girişi için talep edilen ayakbaştı parasının bedeli haline dönüştürülmesi demek...

Kaynakça

- Agamben, G. (1998) *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. Stanford University Press, Stanford.
- Biehl, J. (2005) *Vita, Life in a Zone of Social Abandonment*. California, University of California Press.
- Birleşmiş Milletler. (2016) *Human Development Report* http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf
- Brown C.V., Foulkrod K.H., Dworaczyk S, Vd...(2010) "Barriers To Obtaining Family Consent For Potential Organ Donors". *The Journal of Trauma: Injury, Infection, and Critical Care*. Volume-68, Issue 2:447-451.
- Budiani D. 2007. "Facilitating organ transplants in Egypt: an Analysis of Doctors' Discourse." *Body Society*. Vol. 13, Issue (3):125-49

---

canlı ve kadavradan nakillerde organların tutunma süreleri başta olmak üzere, canlı ve kadavra nakillerinin ayrıntılı karşılaştırmaları için şu kaynaklara bakılabilir: American Kidney Fund (Yayın tarihsiz makale) ve University of Minnesota Masonic Children's Hospital' (2017).

- Cohen L. 1999. Where It Hurts: Indian Material for an Ethics of Organ Transplantation. *Daedalus* Vol.128 Issue (4):135-65
- Cooper, M.(2008) *Life as Surplus: Biotechnology and Capitalism in the Neoliberal Era*. University of Washington Press, Seattle.
- Cooper, M., Waldby, C. (2014) *Clinical Labor: Tissue Donors and Research Subjects in the Global Bioeconomy*. Duke University Press, Durham.
- Crowley-Matoka M, Lock M. (2006) Organ transplantation in a globalized world. *Mortality* 11(2):166-81
- Das V. (2000) "The Practice of Organ Transplants: Networks, Documents, Translations". In *Living and Working with the New Medical Technologies: Intersections of Inquiry*, ed. M Lock, A Young, A Cambrosio. Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press
- Davison, A. (2015) "Biocapitalism and Culture". http://environmentsandsocieties.ucdavis.edu/files/2015/02/Dawson_Biocapitalism-Culture.pdf
- DiyanetTV (2015) "Organ Bağışı Candan Cana En Büyük Sadakadır" <https://www.Diyanet.tv/organ-bagisi-candan-cana-en-buyuk-sadakadir>
- Foucault, M. (1977) *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Random House, New York.
- Foucault, M. (1980) *The History of Sexuality. Volume I: An Introduction*. Vintage, New York
- Foucault, M. (1992) *Deliliğin Tarihi*. İmge Yayınları, Ankara.
- Foucault, M. (2003a) *The Birth of the Clinic: An Archaeology of Medical Perception*. RoutledgePress, London.
- Foucault, M. (2003b). "İktidarın Gözü", *İktidarın Gözü*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M. (2005). "İktidar Mekanizmasında Hapishaneler ve Tımarhaneler" *Büyük Kapatılma*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Foucault, Michel.(2013). *Güvenlik, Toprak, Nüfus*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Fox RC, Swazey JP. (1978). *The Courage to Fail: A Social View of Organ Transplants and Dialysis*. Chicago: University of Chicago Press.
- Fox RC, Swazey JP. (1992). *Spare Parts: Organ Replacement in American Society*. New York: Oxford University Press
- Fumagalli, A. Morini, C. (2010) "Life Put To Work: Towards a Life Theory of Value," *Ephemera: Theory and Politics in Organization* Vol. 10. Issue 3/4
- Fumagalli, A., Lucarelli, S., (2007) "A model of Cognitive Capitalism: A Preliminary Analysis" *Munich Personal RePEc Archive*. <https://core.ac.uk/download/pdf/12026804.pdf>
- Future for Advanced Research and Studies. (2016) "Why rates of human organ trafficking are on the rise in the Middle East" <https://futureuae.com/m/Mainpage/Item/2309/why-rates-of-human-organ-trafficking-are-on-the-rise-in-the-middle-east>
- Gordon EJ. (2001a) "Patients' Decisions For Treatment Of End-Stage Renal Disease And Their Implications For Access To Transplantation". *Social Science and Medicine*. Vol. 53
- Gordon EJ. 2001b. "They Don't Have To Suffer For Me": Why Dialysis Patients Refuse Offers Of Living Donor Kidneys". *Medical Anthropology Quarterly*. Vol.15, Issue (2): 245-67
- Hamdy S. (2008a). "Rethinking Islamic Legal Ethics in Egypt's Organ Transplant Debate". In *Muslim Medical Ethics: From Theory to Practice*, ed. JE Brockopp, T Eich, pp. 78-93. Columbia, SC: Univ. S. C. Press
- Hamdy S. (2008b). "When The State And Your Kidneys Fail: Political Etiologies in an Egyptian Dialysis ward". *American Ethnologist*. Vol. 35 Issue (4):553-69
- Hamdy SF. 2012. *Our Bodies Belong to God: Organ Transplants, Islam, and the Struggle for Human Dignity in Egypt*. Berkeley: University of California Press
- Hardacre H. (1994). "Response Of Buddhism and Shinto To The Issue Of Brain Death and Organ Transplant." *Cambridge Q. Healthcare Ethics* Vol 3: 585-601

- Hogle LF. (1995). "Standardization Across Non-standard Domains: the Case of Organ Procurement". *Science Technology and Human Values* Vol 20, Issue (4): 482-500
- Hogle LF. (1996). "Transforming "Body Parts" into Therapeutic Tools: A Report From Germany". *Medical Anthropology Quarterly*. Vol 10, Issue (4):675-82
- Hogle LF. (1999). *Recovering the Nation's Body: Cultural Memory, Medicine, and the Politics of Redemption*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press
- Ikels C. (1997a). "Ethical Issues in Organ Procurement in Chinese Societies". *China Journal*. Vol 38 :95-119
- Ikels C. (1997b). "Kidney Failure and Transplantation in China." *Social Science and Medicine*. Vol 44, Issue (9):1271-83
- Ikels C. (2012). "The evolution of Bioethics in China: The Case of Organ Transplantation". *Harvard Asia Quarterly*. Vol 14, Issue (4):57-65
- InfoMigrants (2019) "Migrant Are Increasingly Victim of Organ Trafficking." <https://www.infomigrants.net/en/post/16458/migrant-increasingly-victims-of-organ-trafficking-book-reveals>
- Joralemon D. (1995). "Organ Wars: The Battle for Body Parts". *Medical Anthropology Quarterly*. Vol 9, Issue (3):335-56
- Joralemon D. (2000). "The Ethics of the Organ Market: Lloyd R. Cohen and the Free Marketeers". In *Biotechnology and Culture: Bodies, Anxieties, Ethics*, ed. PE Brodwin, pp. 224-37. Bloomington: Indiana Univ. Press
- Joralemon D. (2001). "Shifting Ethics: Debating the Incentive Question in Organ Transplantation." *Journal of Medical Ethics*. Vol 27:30-35
- Kilgour, D., Gutmann, E., Matas, D. (2016) *Bloody Harvest/The Slaughter*. https://endtransplantabuse.org/wp-content/uploads/2017/05/Bloody_Harvest-The_Slaughter-2016-Update-V3-and-Addendum-20170430.pdf
- Lock M, Honde C. (1991). "Reaching Consensus About Death: Heart Transplants and Cultural Identity in Japan". In *Social Science Perspectives on Medical Ethics*, ed. G Weisz, pp. 99-119. Philadelphia: Univ. Penn. Press
- Lock M. (1996). "Death in Technological Time: Locating the end of Meaningful Life". *Medical Anthropology Quarterly*. Vol 10, Issue (4):575-600
- Lock M. (1999). "Cultural Aspects of Organ Donation and Transplantation". *Transplantation Proceedings*. Vol 31: 1345-1356
- Lock M. (2002). *Twice Dead: Organ Transplants and the Reinvention of Death*. Berkeley: University of California Press
- Marks, K. (1933) *Wage-Labour and Capital*. International Publishers&Co, London.
- Marks, K. (2000) *1844 El Yazmaları: Ekonomi Politik ve Felsefe*. Birikim Yayınları, İstanbul.
- Marks, K., Engels, F. (1994) *Alman İdeolojisi*. Sol Yayınları, Ankara.
- Marks, K. (2015) *Kapital Cilt I.*. Yordam Yayınları, İstanbul.
- Marshall PA, Daar AS. (1998). "Cultural and Psychological Dimensions of Human Organ Transplantation". *Annual Transplantation*. Vol 3, Issue (2):7-11
- Mauss M. (1967). *The Gift: Forms and Functions of Exchange in Archaic Societies*. New York: Norton
- McNally, D. (2016) *Piyasanın Ucubeleri: Zombiler, Vampirler ve Küresel Kapitalizm*. İstanbul: Dipnot Yayınları
- Meshelemiah, J.C.A.,& Lynch, R.E. (2019) *The Cause and Consequence of Human Trafficking: Human Rights Violations*. Ohio: The Ohio State University Pressbook.
- Navaneethan SD, Singh S. A (2006) "Systematic Review Of Barriers in Access To Renal Transplantation Among African Americans in The United States" *Clinical Transplantation*. Vol. 20, Issue(6). 769-775
- Ohnuki-Tierney E. (1997). "The Reduction of Personhood to Brain and Rationality? Japanese Contestation Of Medical High Technology". In *Western Medicine As Contested*

- Knowledge*, ed. A Cunningham, B Andrews, pp. 212–40. New York: Manchester University Press
- OPTN. (2011) "Liver Disease by Race. *Organ Procurement and Transplantation Network Database*. <http://optn.transplant.hrsa.gov/latestData/rptData.asp>.
- OSCE (2013) *Trafficking in Human Beings for The Purpose Of Organ Removal in The Osce Region: Analysis and Findings*. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/osce_organ_removal_0.pdf
- Oumayma, O. (2019) "Iraq emerging as hub for illicit trade in body organs" *theArabweekly*. https://theArabweekly.com/sites/default/files/2019-01/issue_190.pdf
- Polizoidou, M. (2018) "Human Sacrifices in Greece" <https://www.gatestoneinstitute.org/13346/greece-organ-trafficking>
- Rabinow, P. (1996) "Artificiality and Enlightenment: from Sociobiology to Biosociality." *Essays on The Anthropology of Reason*.(Edt. P.Rabinow)Princeton University Press, Princeton.
- Rajan, K.S. (2012a) "Introduction:The Capitalization of Life and the Liveliness of Capital" *Lively Capital: Biotechnologies, Ethics, and Governance in Global Markets*. Duke University Press, Durham.
- Rajan, K.S. (2012b) *Biyokapital Genom Sonrası Hayatın Kuruluşu*. Metis Yayınları, İstanbul.
- Reid AE, Resnick M, Chang Y, Buerstatte N, Weissman JS. (2004) "Disparity in Use Of Orthotopic Liver Transplantation Among Blacks and Whites". *Liver Transplantation Journal*. Vol-10: 834–841.
- Rodrigue JR, Cornell DL, Howard RJ.(2006) "Organ Donation Decision: Comparison Of Donor And Nondonor Families". *American Journal of Transplantation*. Vol-6, Issue 1. 190–198.
- Sanal A. (2004). "Robin Hood" of Techno-Turkey Or Organ Trafficking in the State Of Ethical Beings". *Culture and Medical.Psychiatry*. Vol 28 Issue (3):281–309
- Sanal A. (2011). *New Organs within Us: Transplants and the Moral Economy*. Durham, NC: Duke Univ. Press
- Scheper-Hughes N. (1996). "Theft of Life: The Globalization of Organ Stealing Rumours". *Anthropology Today*. Vol12 Issue (3):3–11
- Scheper-Hughes N. (1998). "Truth and Rumor on the Organ trail". *Natural History* Vol 107, Issue(8):48–57
- Scheper-Hughes N. (2000). "The Global Traffic in Human Organs". *Current Anthropology*. Vol 41, Issue (2):191–224
- Scheper-Hughes N. (2001). "Commodity Fetishism in Organs Trafficking". *Body and Society*. Vol 7, Issue(2–3):31–62
- Scheper-Hughes N. (2002). "The Ends of the Body: Commodity Fetishism and the Global Traffic in Organs". *SAIS Review*. Vol 22, Issue (1):61–80
- Scheper-Hughes N.(2003a). "Keeping an Eye on The Global Traffic in Human Organs". *Lancet*. Vol 361:1645–48
- Scheper-Hughes N. (2003b). "Rotten Trade: Millennial Capitalism, Human Values and Global Justice in Organs Trafficking". *Journal of Human Rights*. Vol 2, Issue (2):197–226
- Scheper-Hughes N. (2008). "Illegal Organ Trade: Global Justice and The Traffic in Human Organs". In *Living Donor Organ Transplantation*, ed. RWG Gruessner, E Benedetti, pp. 106–21. New York: McGraw-Hill Medical
- Scheper-Hughes, N. (2011) "The Body of the Terrorist: Blood Libels, Bio-Piracy, and the Spoils of War at the Israeli Forensic Institute". *Social Research an International Quarterly*. Volume 78, Issue 3
- Scheper-Hughes, N. (2017) "Neo-Cannibalism and ISIS: Organs and Tissue Trafficking During Times of Political Conflict and War" https://www.researchgate.net/publication/314405563_Neo-

- Cannibalism_and_ISIS_Organs_and_Tissue_Trafficking_During_Times_of_Political_Conflict_and_War
- Sharp LA. (2000). "The commodification of the Body and Its Parts". *Annu. Review of Anthropology*. Vol 29:287-328
- Sharp LA. (2001). "Commodified Kin: Death, Mourning, and Competing Claims on the Bodies of Organ Donors in the United States". *American Anthropologist*. Vol 103, Issue (1):112-33
- Sharp LA. (2006b). *Strange Harvest: Organ Transplants, Denatured Bodies, and the Transformed Self*. Berkeley: Univ. Calif. Press
- Shimazono Y. (2008). "Repaying and Cherishing The Gift of Life: Gift Exchange and Living-Related Kidney Trans-Plantation in The Philippines". *Anthropological Action* Vol 15, Issue (3):34-46
- Simmons RG, Marine SK, Simmons RL. (1977). *Gift of Life: The Effect of Organ Transplantation on Individual, Family, and Societal Dynamics*. New York: Wiley
- Simpson B. (2004). "Impossible Gifts: Bodies, Buddhism and Bioethics in Contemporary Sri Lanka". *Journal of the Royal Anthropological Institute*. Vol 10, Issue (4): 839-859.
- Symons, X. (2019) "Organ Trafficking on the Rise in Iraq". *Bio-Edge: Bio Ethics News Around The World*. <https://www.bioedge.org/bioethics/rise-in-illegal-organ-trade-in-iraq/12947>
- Titmuss RM. (1971). *The Gift Relationship: From Human Blood to Social Policy*. New York: Pantheon
- Tober DM. (2007). "Kidneys and Controversies in the Islamic Republic of Iran: The Case of Organ Sale". *Body and Society*. Vol 13, Issue(3):151-70
- American Kidney Fund. (Tarihi Bilinmeyen Makale) "Types of Transplants." 10 Ağustos 2020 tarihinde ziyaret edildi. <https://www.kidneyfund.org/kidney-disease/kidney-failure/treatment-of-kidney-failure/kidney-transplant/types-of-transplants/>
- Dunn, T. (2017) "Why Do Living Donor Kidney Transplants Offer Better Outcomes" 10 Ağustos 2020 tarihinde ziyaret edildi. <https://www.mhealth.org/childrens/blog/2017/july-2017/why-do-living-donor-kidney-transplants-offer-better-outcomes>

EXTENDED ABSTRACT

Migration and Paying with Bodies

In the article, I have discussed the problems of immigrants and asylum seekers through organ donation/trafficking technologies and processes.

As has been popularly known, organ donation and organ transplantation have been an indispensable part of medical technologies since the 1960s. Yet, one of the major problems of these growing technologies has been the supply & demand chain.

Every year, approximately 10 % of patients was able to find the organs they sought , whereas another 10 %percent died due to organ failures. The remaining %80 has to wait desperately continued to wait. The reasons behind the imbalance in the supply&demand chain emanate from multi-faceted problems in the law, religious beliefs, family and kinship norms, rumors & urban legends, ethnic minorities' prejudices and ethical problems of societies and so on.

In other words, these improving technologies, like major organ transplantation, extreme composite operations, and plastination have not been clear cut processes. These barriers have increased the demand for the black market of organs and organ brokers that are active around the war zones, mafia states (like Montenegro, Bosnia, Georgia), extreme poverty conditions in the countries such as those of South Africa, and South East Asia.

Barriers and widening gap in the organ supply-demand equilibrium are not the only reasons behind that have made the black market of organs, organ brokers, and organ trafficking possible. In addition to these, socio-cultural barriers and black market activities, medical 'realities' also contribute to the rise of organ trafficking as a 'popular' transaction. As has been widely known the most demanded organ in these transaction is the kidney. A kidney lasts up to 20 years if it is received from a living donor (who is named as 'fresh'), and lasts up to 10 years if it is received from a cadaver. In this respect, the life span of organs and pursuing 'fresh' organs (especially kidneys) are the other factors that make the black market of organs and organ trafficking popular.

As can be expected, welfare states (like EU nations) and states of institutions (like the USA) do not allow organ trade. A few exceptions like Persia, India, buying, and selling of organs are strictly prohibited, includes Turkey. Thus, the volatility and irregularity of socio-cultural barriers in accessing to the 'fresh' organs of immigrants, and asylum seekers who seek asylum, legal visas or illegal trespassing of borders are perfect targets of organ traders.

With this respect, immigrants, asylum seekers people without place who live in refugee camps are a potential target of organ brokers and patients who are members of wealthy nations and want to have a 'fresh' organ.